

СТАНОВИЩЕ

на дисертация за придобиване на образователната и научна степен „доктор”
по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки.
Професионално направление 3.2. Психология на Светлана Димова Димитрова
– докторант към ЮЗУ „Неофит Рилски”, Философски факултет, катедра
Психология

Тема на дисертацията: „Социална среда и професионална мотивация у
военнослужещите в България”

Изготвил становището: доц. д-р Ергюл Таир, ИИНЧ-БАН

Дисертацията на Светлана Димитрова разглежда една от най-изследваните през последните няколко десетилетия теми в психологията – мотивация и удовлетвореност от труда. Два конструкта, провокиращи теоретичен интерес, поради различните гледни точки при определяне на тяхната същност и структура, но най-вече привличащи вниманието на изследователите поради приложният им аспект, свързан с ефективността на трудовото изпълнение, ограничаване на текучеството и отсъствията от работа, и др. Всичко това определя интереса на Светлана Димитрова към дисертационна тема с ясно изразена научна и научно-приложна стойност, но я поставя пред предизвикателството да предложи собствен изследователски проект, защитавайки не само неговата актуалност, но най-вече дисертабилност в направление, което е дълго и задълбочено проучвано и анализирано. Авторката успешно се справя с предизвикателството, като базирайки се на различни теоретични подходи възприема идеята, че удовлетвореността е елемент от процеса на задоволяване на индивидуалните потребности и желан ефект от трудовата дейност. Насочва се към проучване на мотивацията и удовлетвореността на военнослужещи, като много сполучливо социалната среда се приема за концептуална рамка на изследването. Акцентът се поставя както върху ролята на конкретни характеристики на работната среда (автономност, заплащане и др.), така и на семейната среда на офицерите.

Дисертационният труд е структуриран в увод, три глави, изводи, ограничения на изследването, приноси, заключение, литература и приложения, разгърнати върху обем от 174 страници основен текст. Библиографската справка съдържа 158 литературни източника, от които 100 са на кирилица и 58 на латиница, релевантни на разглеждания проблем. Дисертацията е адекватно онагледена чрез 17 таблици и 26 фигури.

Теоретичната част на изследването стегнато и съдържателно представя същността и теоретичните подходи към удовлетвореността от труда, като акцентът е върху мотивационния процес и факторите, които оказват влияние. Добро впечатление правят множеството теоретични подходи, които се разглеждат не само като цяло, но и конкретно по отношение на изследваната група – военнослужещите в БА. Позволявам си и една препоръка, като смятам, че в тази част трябва да се добави и моделът за удовлетвореност от труда на Пол Спектър, чийто метод в последствие се използва. В допълнение се анализира ролята на социалната среда за мотивацията и удовлетвореността на офицерите, като се набляга на характеристиките на социалната среда, спецификата на военната среда, ролята на заплащането, контрола, взаимоотношенията и др. Анализирани са и връзките между работната и семейната среда, като се извежда комплексният им характер.

Втора глава на дисертация представя дизайна на изследването, като се очертават целта, задачите и основните хипотези, предмета, обекта и ограниченията на изследването. Основно целта на работата е да се анализират взаимовръзките между социалната среда и удовлетвореността от труда, която се осъществява чрез 4 конкретни задачи, като коректно се извеждат и някои ограничения на изследването. Въз основа на теоретичния модел се издигат и хипотези на изследването, чиято проверка се осъществява върху извадка от 140 офицери, предимно мъже. Използваните методи са подробно описани, като са представени и техните психометрични показатели – коефициенти за вътрешна консистентност (алфа на Кромбах) и валидност (проверки чрез вариации в две извадки, Пиерсънови корелации между скалите на въпросниците и др.). Смятам, че е напълно излишно да се въвежда нова система за означаване на ниво на значимост на получените резултати чрез горен индекс, след като има утвърдена практика за представянето на подобен тип резултати. Като цяло, може да се каже, че психометричните показатели на използваните методи са приемливи и гарантират получаването на коректни резултати и могат да се използват за целите на настоящото

изследване. Статистическата обработка на данните е съобразена с целите на изследването като са приложени: дескриптивна статистика, корелационен, дисперсионен и регресионен анализ.

Богатият инструментариум на изследването предполага и множество резултати, които последователно и аналитично са представени от автора. Получените резултати са коректно обобщени и свидетелстват за влияние на някои социодемографски фактори, като възраст, длъжност, звание, месечен доход и др. върху удовлетвореността от труда на изследваните офицери. Констатира се влияние на характеристиките на работната и семейната среда върху удовлетвореността на служителите, като се установява, че сплотеността има комплексно влияние върху професионалната мотивация.

Смятам, че част от направените изводи и обобщения, както и препоръки надскачат резултатите от настоящото изследване. Например, идеята за глобален конструкт мотивация – удовлетвореност от труда, според мен е пресилен, защото има достатъчно теоретични основания мотивация и удовлетвореност от труда да се разглеждат като свързани, но все пак различни конструкции. Също така, в извод 1, където се поставя акцент върху ценностите, без те да са изследвани, и в резултат на това да се предлагат препоръки, в известна степен е пресилено. Същевременно, трябва много внимателно да се подхожда към идеи за редакция на нормативни документи (устави) по посока на повече автономност и инициативност (препоръка 4), базирано на изследване върху 140 офицери от конкретни военни сили и подразделения, особено в условията на нарастващи заплахи за националната сигурност. Разбира се, авторът на настоящия труд има право на лично мнение и отношение към разглеждания проблем, което аз уважавам.

Представеният автореферат адекватно отразява дисертационната разработка, като включва приносите и публикационната активност на докторанта, в която са представени 4 публикации по темата на дисертацията, но поради нестандартното им библиографско описание не може да се прецени самостоятелни и/или в съавторство са.

В заключение мога да подчертая, че въпреки наличието на някои препоръки и бележки от моя страна, авторът на настоящата дисертация е представил логично и завършено емпирично изследване, което има своите несъмнени научни и практически

достойнства. Всичко това ми дава основание да предложа на уважаваното научно жури да оцени дисертационния труд положително и гласувам с „Да” за присъждането на Светлана Димова Димитрова на образователната и научна степен „доктор”.

17. 04. 2017 г.

Член на научното жури:

(доц. д-р Ергюл Таир)